

Završavajući prikaz knjige Jean - François Noëla *Sveto Rimsko Carstvo* možemo samo dodati da je ova knjiga vrijedan priručnik za studente povijesti, povjesničare i širu javnost. Nadamo se da će ova knjiga biti poticajna da se i netko od naših povjesničara pozabavi ovakvim ili sličnim temama.

Snježana Ružič

Krbavska bitka i njezine posljedice
uredio Dragutin Pavličević, Zagreb 1997., 236 str.

Knjiga "Krbavska bitka i njezine posljedice" sadrži referate znanstvenika koji su sudjelovali na tri znanstvena skupa održana u Zagrebu, Novom Vinodolskom i Udbini povodom polmilenijskog obilježavanja bitke na Krbavskom polju. Naime, kako je 1993. godine zbog srpske okupacije bilo nemoguće obilježiti njenu 500. godišnjicu organizirani su znanstveni skupovi u Zagrebu i Novom Vinodolskom. Poslije vojne akcije "Oluja" i oslobođenja organiziran je znanstveni skup i u samoj Udbini. Materijali sa sva tri spomenuta znanstvena skupa su objedinjeni i zajednički objavljeni u ovoj knjizi. Knjiga koncepcijom odgovara zborniku, jer sadrži brojne radove koji doprinose boljem upoznavanju bogate povijesne baštine ovog kraja.

U uvodnom djelu knjige nalaze se pozdravne riječi Dragutina Pavličevića i Anđelka Mijatovića koje su uputili otvarajući znanstvene skupove u Zagrebu, Novom Vinodolskom i Udbini. U kraćem osvrtu na Krbavsku bitku oni ističu da njen teški poraz nije označio kraj i propast hrvatske države, kako se to dogodilo nekim balkanskim narodima, nego naprotiv bio je to poziv za okupljanje svih vojničkih, političkih i duhovnih snaga za nove bitke.

U prvom dijelu knjige pod naslovom "Uz pola stoljeća Krbavske bitke" akademik Tomislav Raukar analizira prvi rasap hrvatskog kraljevstva i naglašava da je od prvih zapisa pa sve do predožbi u modernoj historiografiji Krbavska bitka bila obilježena tragičnošću poraza. Težak poraz i osjećaj ugroženosti ubrzali su ritam društvenog razvoja i stoga ističe da bitku na Krbavskom polju ne treba smatrati samo porazom, nego je valja tumačiti i s obzora budućnosti.

U drugom radu "Značaj Krbavske bitke 1493. godine u hrvatskoj povijesti" Ivo Goldstein smatra da neposredne posljedice Krbavske bitke nisu bile toliko značajne, jer ni nekoliko desetljeća poslije bitke Osmanlije nisu osvojile niti jednu točku hrvatskog teritorija. Smatra da su važnije dugoročnije posljedice, jer je to bio posljednji pokušaj bosanskog ili hrvatskog plemstva da se samostalno bez pomoći ugarskog ili nekog drugog stranog vladara obrane od Turaka.

U istom poglavlju akademik Lujo Margetić analizira položaj Hrvatske u doba i uoči Krbavske bitke i zaključuje da to vrijeme ima državopravni značaj za Hrvatsku, jer je 1492. godina u kojoj hrvatsko-slavonsko plemstvo svojom posebnom ispravom utvrđuje na nedvosmisleni način državopravni položaj Kraljevstva Hrvatske i Slavonije. Ujedno je to i godina u kojoj se Slavonija prvi put pojavljuje u tituli ugarsko-hrvatskih kraljeva.

Borislav Grgin je u svom izlaganju rekonstruirao ulogu najznačajnijih hrvatskih velikaških obitelji u drugoj polovici 15. stoljeća i pokušao naznačiti kako je i zašto došlo do Krbavskog sloma.

U drugom poglavlju knjige koje nosi naslov "O položaju i prošlosti Krbave i Like" Dane Pejnović razmatra geopolitički položaj tog prostora u srednjovjekovnom, turskom i vojnokrajiškom razdoblju i zaključuje da je nepovoljnost tog položaja sadržana u činjenici da je u ta ukupno četiri stoljeća, ta cjelina imala značajke pogranične regije, odnosno krajine, pa je naseljavanje i organizacija tog prostora bila motivirana jačanjem njezine vojnostrateške funkcije.

U slijedećem radu Milan Kruhek daje pregled povijesnih zbivanja na području starohrvatske župe Krbave od doseljenja Hrvata do njenog dolaska pod Krajišku vojnu vlast 1689.-1883. godine. Autor analizira i samu bitku na Krbavskom polju i smatra da je to bio početak stogodišnjeg tursko-hrvatskog rata na prostoru hrvatskog kraljevstva od Dunava do Jadranskog mora.

Mile Bogović razmatra crkveno ustrojstvo Like i Krbave u srednjem vijeku i naglašava da je taj prostor bio od presudne važnosti za ustrojstvo hrvatske države i da on to svoje značenje nije niti danas izgubio.

Ante Gulin u svom radu daje kraći pregled krbavsko-modruškog Kaptola od njegovog prvog spomena u 14. stoljeću pa sve do 1493. godine kada se uspio izvući pred Turcima i premjestiti u Novi.

U trećem poglavlju knjige pod naslovom "Baština, kultura, izvori" M. Kruhek daje povijesnu sliku krbavske župe i naglašava veliko spomeničko bogatstvo svih civilizacija koje su ovdje stvarale djela svoje kulture življenja.

Zorislav Horvat daje pregled sakralne arhitekture ovog prostora u srednjem vijeku i uočava da su oni bili specifična inačica srednjoeuropske arhitekture vezane na svoje tlo. U svom drugom radu Z. Horvat daje opis najznačajnije sakralne građevine s toga područja, katedrale sv. Jakova u Krbavi kraj Udbine koja je prelaskom biskupa u Modruš 1460. godine prestala djelovati, a kasnije je korištena kao kamenolom i svedena na arheološku razinu.

Alojz Jembrih analizira reakcije na Krbavsku bitku u suvremenim zapisima i hrvatskim-kronikama (Vitezovićevoj i Vramčevoj) i ističe da su zahvaljujući njima ondašnji čitatelji mogli na hrvatskom jeziku spoznati svu tragediju tog boja.

Olja Perić donosi pismo ninskog biskupa Jurja Divinića upućeno papi Aleksandru IV., odmah poslije bitke na Krbavskom polju. Pismo je smatra autorica vjerodostojan, ali nepotpun izvor jer Divinić ne navodi ono što mu se činilo nepovoljnim za hrvatsku vojsku.

Nenad Moačanin u svom izlaganju daje kraći opis života Jakub-paše, pobjednika na Krbavi 1493. godine.

Milan Moguš na osnovi jezične analize potvrđuje postojanje nekadašnje istočne granice čakavskog narječja na području Like i Krbave, odakle su se čakavci poslije turskog osvajanja u 15. stoljeću selili jednim krakom prema Gradišću, a drugim prema Istri.

Na kraju ovog poglavlja A. Mijatović daje pregled zapisane usmene književnosti o Krbavskoj bici i banu Derenčimu kao primjer kako je usmena književnost pratila sva povijesna zbivanja hrvatskog naroda, imajući na umu da je velik dio ostvarenja na tu temu ostao nezabilježen i nesačuvan.

U posljednjem poglavlju knjige koje nosi naslov "Pučanstvo-migracije" Lovorka Čoralić je na osnovi građe iz mletačkih arhiva i knjižnica prikazala tijek i intenzitet migracija s područja gradova Senja i Modruša na zapadno-jadransku obalu u razdoblju od 15. do 17. stoljeća.

D. Pavličević analizira sastav pučanstva Krbave, Like i Gacke, a posebni naglasak stavlja na ličke Bunjevce, čija je grana dala puno istaknutih ličnosti od kojih je najpoznatiji dr. Ante Starčević, rodom iz Žitnika kraj Gospića.

Na kraju ovog poglavlja nalaze se još radovi Jure Karakaša o selu Podlapac i njegovom stradanju u Drugom svjetskom ratu, te rad Milana Marušića o evakuaciji udbinske djece 1942. godine.

Knjiga "Krbavska bitka i njezine posljedice" privlačno je grafički uobličena, popraćena ilustracijama i zemljopisnim kartama i kao takva značajno doprinosi svečanom obilježavanju 500. godišnjice bitke na Krbavskom polju.

Davor Kovačić

Borislav Bijelić, Đakovačke ulice.

Kratke biografije osoba po kojima su dobile ime,

Muzej Đakovštine, Đakovo, 1998., 248 str., ilustr., 22 cm.

Mr. Borislav Bijelić (1958.) od godine 1992. je kustos-povjesničar Muzeja Đakovštine u Đakovu. Od tada njegovo bavljenje i istraživanje usmjereno je prema zavičajnoj povijesti, napose manje poznatim ili neobrađenim temama iz đakovačke/đakovštinske prošlosti. Objavio je niz publicističkih, stručnih i znanstvenih radova u različitim đakovačkim i slavonskim publikacijama i izdanjima.

Kao rezultat Bijelićevih zanimanja i nastojanja u obradi zavičajne povijesti je i njegova knjiga naslovljena "Đakovačke ulice. Kratke biografije osoba po kojima su dobile ime" u izdanju Muzeja Đakovštine. Knjiga "Đakovačke ulice" opsežan je rad leksikalnog tipa nastao u nakani autora upoznati i podsjetiti sugrađane i druge zainteresirane na životopise osoba po kojima su ulice Đakova dobile sadašnje ime, a "koje su svojim djelovanjem u različitim oblastima društva, tijekom bliže ili dalje prošlosti ostavile upečatljiv trag na lokalnom i (li) nacionalnom planu."

Leksikoni obično nude kratku, osnovnu i vjerodostojnu obavijest o pojedinim temama i problemima. Tako i ovo djelo na kratak i pregledan način omogućuje provjeru, potvrdu i proširenje znanja o brojnim znamenitim i zaslužnim osobama iz naše zavičajne, nacionalne ili pak šire europske povijesti.

Na osnovu relevantnih podataka (enciklopedije, leksikoni, znanstvene i stručne knjige i članci) autor je ohradio i prikazao životopise 83 osobe po kojima su nazvane đakovačke ulice, odnosno po kojima nose ime danas. Znanje ili pak neznanje o tome tko su oni iz dalje ili bliže prošlosti po kojima moja/naša ili neka druga ulica u gradu imaju ime poticaj je i potreba u konzumiraju literature koju nam autor na sažet i vjerodostojan način nudi.

Nakon predgovora u kojemu autor objašnjava ukratko motive pisanja i nakanu knjige, slijede životopisi (abecednim redom od Božidara Adžije do Katarine Zrinske) znamenitih osoba iz hrvatske i europske povijesti ili pak osoba koje su obilježile ili zadužile povijest Đakova i Đakovštine. Pozornosti su napose vrijedni prikazi života i djelatnosti đakovčana Zvonimira Benčevića, Hedvige Dekker, Vatroslava Doneganija, Franje Josipa Kosine, Pavla Kraljevića, Franje Arpada Mesaroša i drugih manje poznatih izvan lokalnih đakovačkih okvira ili stručnih krugova.

Dio tih životopisa objedinjenih u knjizi, objavljivao je autor na stranicama "Đakovačkog glasnika" u podlistku "Ulice pišu povijest" s prvotnom nakanom upozoriti/upoznati sugrađane na osobe po kojima su imenovane ulice njihovog grada. Životopisi znamenitih i zaslužnih osoba i knjiga u cjelini, pisana je nepretenciozno, razumljivo i jednostavno s ciljem da korisniku pruži lako čitljivu i vjerodostojnu obavijest o nazivima đakovačkih ulica kao nerazdvojnog djelu naše prošlosti i sadašnjice.